

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор ЧНТУ
д.е.н., проф. С.М. Шкарлет

“ _____ ” _____ 2020 р.

ПРОГРАМА
вступних фахових випробувань
на навчання за спеціальністю 051 “Економіка”,
освітня програма “Економіка довкілля і природних ресурсів”
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Затверджено
на засіданні
кафедри теоретичної та
прикладної економіки
Протокол №9
від 10 березня 2020 р.

ЗМІСТ

1 МЕТА ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	3
2 ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ	4
Модуль 1 “Політична економія”	4
Модуль 2 “Мікроекономіка”	7
Модуль 3 “Макроекономіка”	9
Модуль 4 “Історія економіки і економічної думки”	11
3 ВИМОГИ ДО ЗДІБНОСТЕЙ І ПІДГОТОВЛЕНOSTІ АБИТУРІЕНТІВ.....	13
4 ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ ТА СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА.....	14
5 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	14
6 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	15

1 МЕТА ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Програма розроблена для вступних фахових випробувань на навчання за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 051“Економіка”, освітня програма “Економіка довкілля і природних ресурсів”.

Майбутній фахівець повинен мати цілісне уявлення про особливості та закономірності функціонування економічної системи та мотиви поведінки господарюючих суб'єктів у процесі прийняття ними господарських рішень; цілісне уявлення про особливості та закономірності функціонування економічної системи загалом; систему знань щодо сутності економічних поглядів представників різних течій економічної думки та короткий зміст їх основних праць, загальних рис розвитку господарства різних країн у різні фази економічної історії.

Метою фахового випробування є вивчення ряду питань з програм загальних економічних наук та найбільш широких проблем функціональних економічних наук. Їх знання необхідні майбутньому фахівцю, щоб пояснити взаємозв'язок між економічними фактами, економічною теорією, економічною історією та економічною думкою; застосовувати історичний досвід формування та розвитку ринкових відносин в практичній діяльності; визначати тенденції економічного розвитку країни.

При складанні фахового випробування вступник повинен:

- продемонструвати глибокі знання суті явища (закону, категорії, процесу тощо), розкрити його основні риси, елементи, показати форми практичної реалізації в економіці України;
- об'єктивно оцінювати “хронічні хвороби” різних економічних систем, їх витoki, взаємозв'язки, можливості впливу на них з боку держави і ринку, шляхи пристосування до них;
- застосувати широкий підхід до аналізу економічних процесів, розглянути перспективи його розвитку;
- вміти передбачити наслідки тих чи інших дій в контексті теоретичних питань.

2 ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1 “ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ”

Тема 1.1 Предмет та логіка курсу

Виникнення та розвиток політичної економії. Предмет політичної економії. Методи вивчення дисципліни. Економічні закони і категорії. Функції політекономії

Тема 1.2 Економічні потреби та інтереси

Економічні потреби суспільства, їхня сутність та структура. Економічний закон зростання потреб. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти та класифікація. Взаємодія потреб та інтересів

Тема 1.3 Економічна система суспільства. Сутність та еволюція відносин власності

Підходи до визначення критеріїв суспільно-економічного прогресу. Економічна система суспільства. Типи економічних систем. Типи і форми власності

Тема 1.4 Форми організації суспільного виробництва

Еволюція суспільного виробництва. Фактори суспільного виробництва. Виробничі ресурси та ефективність їх використання. Форми організації суспільного виробництва

Тема 1.5 Розвиток товарного виробництва

Виникнення товарного виробництва. Економічні основи функціонування командно-адміністративної системи. Товар і його властивості. Закон вартості. Проблеми визначення вартості товару

Тема 1.6 Гроші та закони грошового обігу

Виникнення, суть і функції грошей. Закони грошового обігу. Форми міжнародних грошей, їх суть. Суть, причини і соціально-економічні наслідки інфляції. Грошові реформи: їх суть і спрямування.

Тема 1.7 Ринок як форма організації суспільного виробництва

Суть, функції та механізм ринку. Закон попиту та пропозиції. Ринкові ціни. Еластичність попиту та пропозиції. Організаційно-технічна, фінансово-кредитна, інформаційно-дослідницька інфраструктура ринку

Тема 1.8 Конкуренція і монополія

Значення конкуренції в ринковій економіці. Типи конкуренції. Досконала і недосконала конкуренція. Основні форми монополістичних об'єднань. Антимонопольна практика і антимонопольне законодавство

Тема 1.9 Підприємництво в ринковій економіці

Поняття підприємництва. Теорія підприємництва. Сучасний підхід до визначення підприємництва. Виробнича, посередницька, комерційна, фінансово-кредитна підприємницька діяльність. Види малих підприємств, характер їх діяльності і розподіл доходів

Тема 1.10 Особливості підприємництва в аграрному секторі економіки

Аграрні відносини: форми власності на землю, рентні відносини. Теорія сільського господарства О.В. Чайнова. Види земельної ренти та принципи її формування. Напрями реформування аграрного сектору економіки України

Тема 1.11 Фінансово-кредитна система в ринковій економіці

Суть і функції фінансів. Фінанси підприємств. Загальнодержавні фінанси. Структура доходів і витрат державного бюджету. Роль банків в ринковій економіці

Тема 1.12 Доходи, їхні джерела і розподіл

Сутність, види і джерела формування доходів. Номінальні та реальні доходи. Принципи та форми розподілу необхідного продукту. Форми заробітної плати. Суспільні фонди споживання. Прибуток, позичковий процент. Орендна плата

Тема 1.13 Закономірності відтворення суспільного виробництва

Індивідуальне та суспільне відтворення. Екстенсивний та інтенсивний типи відтворення. Відтворення і соціально-економічний прогрес. Основні пропорції відтворення. Нагромадження й споживання. Економічний цикл і його фази. Теорія довгих хвиль.

Тема 1.14 Зайнятість і відтворення робочої сили

Відтворення робочої сили. Специфіка формування вартості робочої сили в умовах НТР. Безробіття: суть, причини і форми. Засоби ліквідації безробіття. Законодавство України про соціальний захист

Тема 1.15 Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток

Поняття та ознаки підприємства. Капітал підприємства, його структура та кругообіг. Витрати підприємства та собівартість. Сутність прибутку та доходу підприємства.

Тема 1.16 Економічні функції держави в умовах ринкової економіки

Історичні передумови і еволюція державного регулювання економіки. Економічні функції держави. Форми і методи регулювання економіки. Соціальний захист населення в умовах ринку.

Показники рівня життя населення.

Тема 1.17 Інтернаціоналізація господарського життя та світовий ринок

Світове господарство: поняття та основні етапи розвитку. Транснаціональні корпорації в світовому господарстві. Міжнародні економічні організації. Міжнародні світові ринки

Тема 1.18 Глобалізація світогосподарських зв'язків

Причини виникнення та суть глобальних проблем. Економічні аспекти глобальних проблем людства. Концепція ноосфери В.І. Вернадського і формування глобальної економіки. Екологічні проблеми та їх вирішення у світовому масштабі

МОДУЛЬ 2 “МІКРОЕКОНОМІКА”

Тема 2.1 Предмет і метод мікроекономіки. Попит і пропозиція, їх взаємодія

Предмет мікроекономіки. Методи мікроекономічного аналізу. Попит, нецінові чинники попиту. Пропозиція, нецінові чинники пропозиції. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага. “Стеля” і “підлога” ціни

Тема 2.2 Еластичність попиту і пропозиції

Еластичність попиту за ціною. Перехресна еластичність. Еластичність попиту за доходом. Еластичність пропозиції. Застосування теорії еластичності в податковій політиці держави

Тема 2.3 Теорія граничної корисності й поведінка споживача. Кількісний підхід до аналізу корисності і попиту

Основні поняття кількісної теорії корисності. Бюджетне обмеження

Тема 2.4 Ординалістська теорія поведінки споживача. Аналіз поведінки споживача

Гіпотези якісної теорії корисності. Крива байдужості. Правила побудови кривих байдужості. Гранична норма заміщення. Стан рівноваги споживача. Ефект доходу та ефект заміщення за Хіксом. Види кривих байдужості. Зміна доходу і попиту. Зміна ціни і попиту

Тема 2.5 Мікроекономічна модель підприємства. Виробнича функція і технічна результативність виробництва

Основні типи виробничих організацій в ринковій економіці. Поняття виробничої функції. Ізокванта. Розширення виробництва. Віддача від масштабу. Стадії виробництва у коротко- і довгостроковий періоди

Тема 2.6 Витрати і результати виробництва

Виробництво і вартість. Мінімізація вартості. Вартість у короткостроковому періоді. Вартість у довгостроковому періоді

Тема 2.7 Ринок досконалої конкуренції. Попит і пропозиція підприємства в умовах досконалої конкуренції

Універсальні правила ринкових структур. Характеристика досконалої конкуренції. Попит конкурентної фірми. Максимізація прибутку фірми. Рівновага конкурентної фірми

Тема 2.8 Монопольний ринок. Ціноутворення в умовах монополії

Характеристика ринку. Чиста монополія. Гранична виручка монополіста. Рівновага в короткостроковому періоді. Цінова дискримінація

Тема 2.9 Ціноутворення в умовах монополістичної конкуренції та олігополії

Монополістична конкуренція. Особливості ринку та ціноутворення. Олігополія. Особливості ринку та ціноутворення

Тема 2.10 Факторні ринки. Рівновага на ринку факторів виробництва

Види економічних ресурсів. Індивідуальна функція пропозиції ресурсу. Похідний попит на фактори виробництва. Рівновага на ринку факторів виробництва

Тема 2.11 Модель загальної економічної рівноваги

Модель загальної економічної рівноваги. Взаємодія двох ринків благ

2.12 Теорія суспільного добробуту

Функція суспільного добробуту. Теорема Ероу. Парето-оптимальний стан економіки. Перша та друга теореми теорії суспільного добробуту

МОДУЛЬ 3 “МАКРОЕКОНОМІКА”

Тема 3.1 Макроекономіка як наука. Моделі народногосподарського кругообігу

Предмет макроекономіки. Специфіка макроекономіки методологічні та методичні особливості макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти і взаємозв'язки між ними. Взаємозв'язок потоків і запасів. Поняття “відтоків” і “ін'єкцій”

Тема 3.2 Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Поняття про систему національних рахунків (СНР). Загальна характеристика валового внутрішнього продукту (ВВП). Принципи та методи розрахунку ВВП. Інші показники СНР. Взаємозв'язок між ними. Реальні та номінальні величини. Цінові індекси

Тема 3.3 Макроекономічна нестабільність: цикли ділової активності, безробіття, інфляція

Цикли ділової активності. Відхилення реального ВВП від потенційного рівня. Безробіття: основні визначення та вимірювання. Інфляція: основні визначення та вимірювання

Тема 3.4 Споживання та заощадження

Кейнсіанські функції споживання та заощадження. Неокласичні функції споживання та заощадження

Тема 3.5 Інвестиційний попит. Попит держави. Попит зарубіжжя

Поняття інвестиційного попиту. Кейнсіанська функція автономних інвестицій. Неокласична функція автономних інвестицій. Фактори інвестиційного попиту. Попит держави і зарубіжжя

Тема 3.6 Умова рівноваги на ринку благ

Сукупний попит на ринку благ. Рівновага на ринку благ. Мультиплікаційні ефекти

Тема 3.7 Спільна рівновага на ринках благ, грошей і капіталу (IS-LM модель)

Спільна рівновага на ринках благ, грошей і капіталу (IS-LM модель). Зовнішні шоки у моделі IS-LM

Тема 3.8 Ринок праці. Функція сукупної пропозиції

Неокласична концепція ринку праці. Кейнсіанська концепція ринку праці. Рівновага на ринку праці. Функція сукупної пропозиції

Тема 3.9 Загальна економічна рівновага

Неокласичні моделі загально економічної рівноваги. Кейнсіанська модель загально економічної рівноваги

Тема 3.10 Моделі економічного зростання

Поняття, вимірники і фактори економічного зростання. Загальна логіка і схема макроекономічної моделі зростання. Основні моделі економічного зростання

МОДУЛЬ 4 “ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ І ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ”

Тема 4.1 Предмет і метод дисципліни “Історія економіки та економічної думки”

Предмет і задачі дисципліни, мета та методи економіко-історичних досліджень. Значення історії економіки та економічної думки для пізнання законів розвитку людської цивілізації. Періодизація історії економіки та економічної думки

Тема 4.2 Господарство первісного суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій

Господарський розвиток первіснообщинного ладу. Особливості східного рабства та економічна думка країн Стародавнього Сходу

Тема 4.3 Особливості господарського розвитку та економічної думки періоду формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.)

Господарство та економічна думка Античної Греції. Господарство та економічна думка Стародавнього Риму

Тема 4.4 Господарство та економічна думка суспільств Європейської цивілізації в період Середньовіччя (V–XV ст.)

Розвиток феодалної економіки. Середньовічне місто, розвиток ремесла. Економічна думка в період Середньовіччя

Тема 4.5 Формування передумов ринкової економіки в країнах Європейської цивілізації (XVI ст. – перша половина XVII ст.)

Відродження ринкових відносин в умовах гільдійської організації виробництва в Європі. Суть економічної теорії і політики меркантилізму. Особливості меркантилізму в різних країнах Європи

Тема 4.6 Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (друга половина XVII – перша половина XIX ст.)

Становлення і розвиток індустріальної господарської системи. Зародження класичної політекономії в Англії (В. Петті) та Франції (П. Буагільбер). Школа фізіократів. Економічні вчення А. Сміта та Д. Рікардо. Інтерпретація постулатів класичної політекономії у працях Т. Мальтуса, Ж.-Б. Сея, Дж. Ст. Мілля. Соціальний напрям політичної економії. Марксизм

Тема 4.7 Ринкове господарство країн Європейської цивілізації в період монополістичної конкуренції (друга половина XIX ст. – початок XX ст.)

Еволюція промислового капіталізму в другій половині XIX ст. – початку XX ст. Історична школа. Маржиналізм. Становлення неокласичної традиції в економічній теорії

Тема 4.8 Особливості розвитку ринкового господарства та основні напрямки економічної думки в Україні (друга половина XIX ст. – початок XX ст.)

Господарський розвиток України наприкінці XIX ст. – початку XX ст. Розвиток національної економічної думки у другій половині XIX ст. – початку XX ст.

Тема 4.9 Господарство та економічна думка в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації (перша половина XX ст.)

Розвиток світового господарства у першій половині XX ст. Теоретична система Дж.М. Кейнса. Еволюція неокласичного напрямку у першій половині XX ст. Ранній інституціоналізм

Тема 4.10 Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом науково-технічної революції (кінець XX ст. – початок XXI ст.)

Основні тенденції розвитку світового господарства за умов глобалізації та розгортання сучасного етапу науково-технічної революції. Еволюція кейнсіанського напрямку: неокейнсіанство. Неолібералізм

Тема 4.11 Світове господарство та основні напрямки економічної думки на етапі інформаційно-технологічної революції (кінець XX ст. – початок XXI ст.)

Розвиток світової економіки за умов інформаційно-технологічної революції наприкінці XX ст. – на початку XXI ст. Посткейнсіанство. Неокласичний синтез

Тема 4.12 Економічний розвиток України в умовах радянської економічної системи та його трактування в економічній думці

Господарство України в період становлення державного соціалізму СРСР (20–30-ті рр. XX ст.). Господарський розвиток України в 40–80-ті роки XX ст. Економічна наука Радянської України

Тема 4.13 Формування засад ринкового господарства в Україні (90-ті роки XX ст.)

Економіка незалежної України в 90-ті роки XX ст. Розвиток сучасної національної економічної науки

3 ВИМОГИ ДО ЗДІБНОСТЕЙ І ПІДГОТОВЛЕНOSTІ АБИТУРІЄНТА

Оволодіння системою знань, що відповідають вимогам навчання за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 051 “Економіка”, освітня програма “Економіка довкілля і природних ресурсів” передбачає, що вступники повинні мати диплом бакалавра або спеціаліста будь-якої спеціальності, вільно володіти державною мовою, мати здібності до оволодіння знаннями та навичками в галузі фундаментальних та професійно орієнтованих економічних дисциплін.

Фахове випробування вступників сприяє виявленню здібностей у майбутніх фахівців у галузі економіки довкілля. У процесі його проведення абітурієнти повинні показати необхідний обсяг науково-теоретичних знань, цілісне сприйняття процесу функціонування сучасної економіки на національному і загальносвітовому рівнях, навички та вміння аналітичного дослідження особливостей функціонування економічної системи на різних рівнях.

Вступник повинен знати:

- понятійний апарат сучасної економічної теорії;
- ключові відмінності в теоретичній спадщині представників різних напрямів економічної науки;
- основні проблеми економічної організації суспільства;
- роль та місце кожного із економічних суб’єктів у сучасній системі господарювання

вміти:

- аналізувати національну економіку як цілісну систему з усіма її взаємозв’язками з іншими проявами людської життєдіяльності;
- досліджувати структуру та ефективність функціонування товарних та фінансових ринків, ринків факторів виробництва;
- моделювати поведінку споживачів за різних станів зовнішнього середовища;
- прогнозувати господарські рішення фірм;
- аналізувати поведінку державних інституцій та економічну політику;
- розв’язувати ситуаційні завдання.

4 ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ ТА СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Вступні випробування охоплюють чотири фахові дисципліни: “Політична економія”, “Мікроекономіка”, “Макроекономіка”, “Історія економіки і економічної думки” та складаються із тестових завдань. Вступні випробування проводяться у вигляді письмового іспиту.

Екзаменаційний білет складається з 20 тестів:

- модуль “Політична економія” – 4 тести;
- модуль “Мікроекономіка” – 4 тести;
- модуль “Макроекономіка” – 4 тести;
- модуль “Історія економіки і економічної думки” – 4 тести;

5 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

При перевірці тестових завдань, кожний тест оцінюється в один бал.

Критерії оцінки знань студента:

- 19 – 20 балів = “Відмінно”,
- 15 – 18 балів = “Добре”,
- 11 – 14 балів = “Задовільно”,
- 10 і менше балів = “Незадовільно”.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Навчальна література

1. Базилінська О.Я., Мініна О.В. Мікроекономіка: Навчальний посібник / За ред. Базилінської О.Я. 3-тє вид. випр. – К.: “Центр учбової літератури”, 2009. – 352 с.
2. Богомазов Г.Г. История экономики и экономической мысли: учебник [для студ. вузов, магистрантов экон. спец.] / Г.Г. Богомазов, И.А. Благих. – М.: Экономика, 2010. – 671 с.
3. Економіка: навчальний посібник / за ред. М.П. Бутка. – Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2011. – 612 с.
4. Економічна теорія. Політекономія. Підручник/ Ред. В.Д. Базилевича. – К.: “Знання-Прес” – 2004. – 578 с.
5. Історія економіки та економічної думки: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц./ С.В. Степаненко, В.М. Фещенко, С.Н. Антонюк, Н.О. Тимочко та ін.- К.: КНЕУ, 2008, – 248 с.
6. Історія економіки та економічної думки. Навчальний посібник (рек. МОН України) / Сарай М.І., Лазарович М.В., Ковальчук В.М. Издательство: Знання, 2008 г., 647 с.
7. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / С.М. Шкарлет, Ж.В. Дерій, Т.І. Зосименко, Н.Т. Шадура-Никипорець. – Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т, 2012. – 181 с.
8. Історія економічних вчень: Навчальний посібник / За ред. В.В. Кириленка. – Тернопіль: „Економічна думка”, 2007. – 233 с.
9. Базилінська О.Я. Макроекономіка: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 442 с.
10. Кулішов В.В. Мікро- макроекономіка. Підручник. – Львів: “Магнолія 2006”, 2008. – 488 с.
11. Левицький В.О. Історія економіки та економічної думки: Навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Віталій Орестович Левицький. – Тернопіль: „Видавництво Астон”. – 2010 р. – 172 с.
12. Леонідов І.Л. Історія економіки та економічної думки / І.Л. Леонідов. – Дніпропетровськ: НМетАУ. – 2008. – 76 с.

Методична література

1. Економічна теорія. Методичні рекомендації з підготовки до складання державного іспиту з економічної теорії на здобуття освітнього рівня “бакалавр” для студентів галузі знань 0305 “Економіка і підприємництво” напрямів підготовки 6.030508 “Фінанси та кредит”, 6.030509 “Облік і аудит”, 6.030504 “Економіка підприємства” / Укладачі: Зосименко Т.І., Мініна О.В., Шадура-Никипорець Н.Т. – Чернігів: ЧДТУ, 2013. – 133 с.

2. Історія економіки та економічної думки. Конспект лекцій з дисципліни “Історія економіки та економічної думки” / Укл.: Гонта О. І., Шадура-Никипорець Н. Т., Зосименко Т. І. – Чернігів: ЧДТУ, 2008. – 172 с.

3. Історія економіки та економічної думки. Методичні вказівки до практичних занять / Укл.: Шадура-Никипорець Н. Т., Зосименко Т. І., Ребенок Н. В. – Чернігів: ЧДТУ, 2009. – 70 с.

4. Історія економіки та економічної думки. Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни “Історія економіки та економічної думки” / Укл.: Дерій Ж. В., Зосименко Т. І. – Чернігів: ЧДТУ, 2008. – 35 с.

5. Макроекономіка. Тексти лекцій для студентів галузі знань 0305 “Економіка і підприємництво” всіх форм навчання / Укл.: Мініна О. В., Поленкова М. В., Шадура-Никипорець Н. Т. – Чернігів: ЧДТУ, 2011. – 112 с.

6. Мікроекономіка. Методичні вказівки до практичних занять для студентів галузі знань 0305 “Економіка і підприємництво” напрямів підготовки 6.030508 “Фінанси та кредит”, 6.030509 “Облік і аудит”, 6.030504 “Економіка підприємства” / Укладачі: Мініна О. В., Шадура-Никипорець Н. Т. – Чернігів: ЧДТУ, 2013. – 112 с.